

#44

Zeszyty Artystyczne

TKANINA ARTYSTYCZNA
Wobec współczesności

TEXTILE ART
In the face of contemporary times

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

2(44)/2023

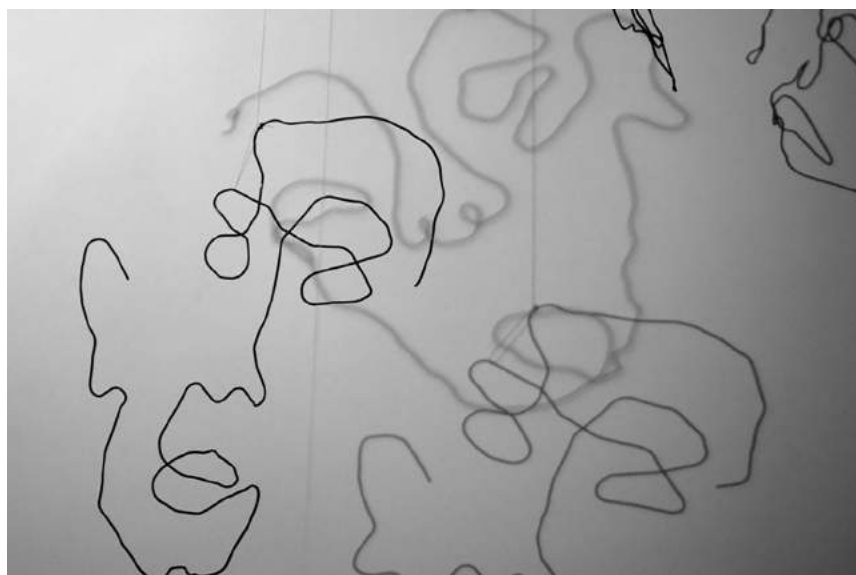
Anna Śliwińska

Dyplom w 1994 roku na Wydziale Malarstwa ASP Kraków w prac. prof. Jerzego Nowosielskiego oraz równorzędny dyplom w Pracowni Tkaniny Artystycznej u prof. Ryszarda Kwietnia i prof. Lilli Kulki, aneks w Pracowni Projektowania Książki i Typografii u prof. Romana Banaszewskiego. W 2012 r. doktorat na Wydziale Malarstwa w ASP Kraków. Stypendystka MKiDN na lata 2000 i 2003. Stypendium M. Tarnowa na lata 2015 i 2018. W 2020 r. artystyczna nagroda M. Tarnowa. Od 1995 roku nauczyciel Rysunku i Malarstwa oraz Tkaniny Artystycznej w Zespole Szkół Plastycznych w Tarnowie. W latach 2016–2020 wykładowca w Akademii Nauk Stosowanych w Tarnowie, od 2020 w Akademii Śląskiej w Katowicach (afiliacja).

Zeszyty Artystyczne
nr 2 (44)/2023, s. 109-124
doi: 10.48239/ISSN123266824407

Anna Śliwińska
Akademia Śląska w Katowicach

Antidotum ciszy

Il. 1.
Natalia Gumienny, *Wnętrze – zewnątrz*, rysunek w przestrzeni, fragment pracy,
ZSP Tarnów

We współczesnym zdigitalizowanym świecie coraz mniej znajdujemy miejsca na bezpośredni, bliski, ‘analogowy’ kontakt z drugim człowiekiem. Dotyk staje się cyfrowym śladem, spotkania ewoluują w innowacyjne formy interakcji społecznych, a rozmowy przybierają kształt szybkiego, skróto-

wego *czatu*. Ten – zazwyczaj – obrazkowy metajęzyk zestawu *emoji* szybko i płynnie przekazuje zarówno treść, jak i osobisty stosunek nadawcy komunikatu wobec niej samej. Liczy się przecież czas, natychmiastowy przepływ informacji. W tak zdawkowej formie ‘wypowiadać’ może się każdy. I nie mają specjalnie znaczenia elokwencja, retoryka, erudycja, styl ani oratorski talent. Merytoryczna zawartość też nie pełni tutaj przesadnie ważnej roli, a ewentualne językowe błędy poprawi w naszym imieniu osobisty smart asystent i jego niezawodny słownik, częstokroć ‘wiedzący’ lepiej, co mieliśmy na myśli.

Wszechobecny egalitaryzm wszelkich poglądów, oferowany w globalnej sieci – w tym bardzo często domniemanych lub wyssanych z palca idei – zachęca do podejmowania dyskursu na każdy temat i przez każdego. I chętnie to robimy, bo potrzeba komunikacji, dialogu, wymiany myśli, konfrontacji światopoglądów i życiowej filozofii jest podstawowym pragnieniem, obecnym w każdym z nas. Chcemy być i mieć swoje zdanie, zaznaczyć swój indywidualizm, wyjątkowość, jestestwo... a cyberprzestrzeń oferuje nam w tym obszarze wiele narzędzi...

Bezkresny ocean możliwości zanurzania zmysłów w odmęty internetu wyzwała niepoohamowany przymus bycia jego częścią. Wirtualna rzeczywistość tworzy świat niezwykle bogaty w doznania, świat, w którym dzieje się już niemal wszystko! Znacznie więcej i znacznie atrakcyjniej niż w tradycyjnej przestrzeni *offline*. Metaverse nieograniczonych możliwości, przeżyć, uczuć i ekstremalnych emocji... a responsywne środowisko *Virtual Reality* kusi swoją wszechogarniającą interaktywnością i kreatywnym open space zewnętrznych bodźców. Według psychologii społecznej to właśnie responsywność – reakcja, odpowiedź, dostosowanie się interlokutora do oczekiwań rozmówcy – jest jednym z najważniejszych wyznaczników atrakcyjności interpersonalnej. A my – ludzie – łakniemy tej interaktywności. Pragniemy być zauważeni, wysłuchani, zrozumiani, lubiani, docenieni, podziwiani. I móc decydować z kim, gdzie i jak spędzamy swój czas. Coraz to doskonalsza technika wytwarzania w umyśle ludzkim iluzji istnienia sztucznej ‘realnej’ rzeczywistości – fantomatyka – roztacza przed nami nieogarniony zmysłami diapazon wariantów nas samych, naszej osobowości, wcieleń, naszego wyglądu. W nieskończonym potencjale zdolności maszynowego uczenia *Artificial Intelligence* – eksploracji i przetwarzania danych – możemy stać się tym, kim chcemy. Nawet słoniem na uszku porcelanowej filiżanki. Błyskotliwie rozwijająca się obecnie sztuczna sieć neuronowa – implikując nasze nowe istnienia, nasz potencjał i nadludzkie predyspozycje – nie ma właściwie żadnych granic! To niezwykle kusząca perspektywa...

A gdy zabraknie nam odpowiednio kompatybilnego interfejsu? Aktualizacji systemu?? Prądu??... Co wtedy?.... Cisza..., a w naszym umyśle, naznaczonym piętnem dystopijnej wizji fikcyjnego cyberświata, chaos i hałas.

„Cisza jest głosów – zbieraniem”¹

Cisza to moment pauzy. Zawieszenia. Wzięcia oddechu. Zatrzymania się w codziennym pędzie i wyłączenia wtyczki do zewnętrznego świata. Chwilowy niebyt. Milczenie. Nicość. Pustka. Ale nie brak. ‘Nirwana’ spokoju w nieznośnym zgielku codziennej gonitwy, bieżących spraw, kakofonii zdarzeń i medialnego jazgotu. Informacyjny detoks. Cisza to także moment kreacji. Sprzyja myśleniu, kontemplacji, spotkaniu sam na sam.

Według prof. Teresy Olearczyk cisza jest przestrzenią, „w której dokonuje się refleksja, akt poznania samego siebie i przemiana wewnętrzna. Pomaga ona w opanowaniu, władaniu – zarządzaniu własnym ja, przez co uzyskuje się równowagę wewnętrzną”². W innym opracowaniu na temat konieczności ciszy w życiu człowieka T. Olearczyk pisze: „Cisza jest wpisana w ludzką kondycję egzystowania, jest integralną częścią ludzkiego życia, jest niezbędna, aczkolwiek długotrwała, trwająca wbrew woli człowieka, może być równie niebezpieczna jak nadmierny hałas. Zarówno brak ciszy, jak i brak dźwięków może doprowadzić do zaburzeń natury psychicznej”³.

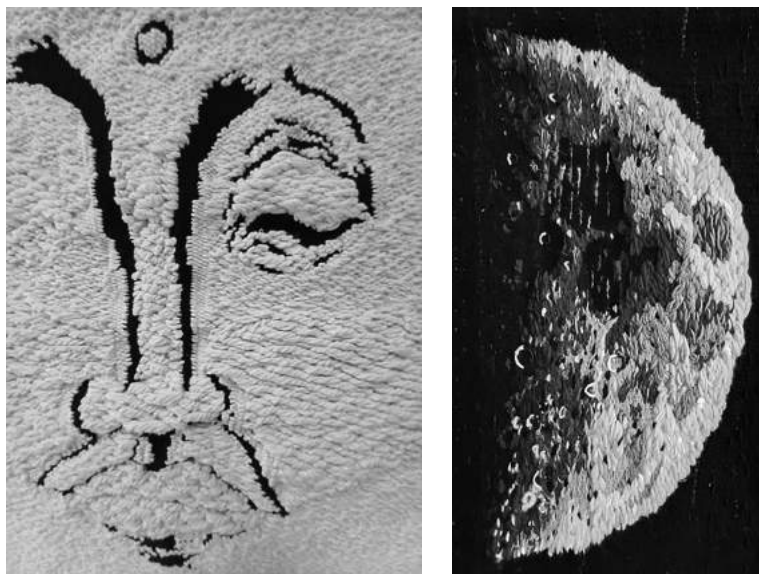
Cisza dla współczesnego – zwłaszcza młodego – człowieka to w zasadzie nieosiągalny stan. Nie chodzi tu o ciszę absolutną – bo takiej w naturze nie ma. Znajdujemy ją tylko w specjalnych pomieszczeniach akustycznych. „Na świecie są specjalne komory, w których poziom tła akustycznego wynosi nie tylko zero dB, ale nawet minus 10 dB. Ostatnio jeden z gigantów branży IT pochwalił się, że wybudował komorę, gdzie jest minus 18 dB. To jest do tej pory graniczna wielkość, jaką człowiekowi udało się uzyskać, a przede wszystkim zmierzyć”⁴.

» 1 https://poezja.org/wz/Cyprian_Kamil_Norwid/29097/Laur_dojrzaly, (16.06.2023).

» 2 Teresa Olearczyk, *Między hałasem a ciszą, Wartość ciszy we współczesnej edukacji wczesnoszkolnej*, (Kraków: Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Towarzystwo Naukowe Societas Vistulana, 2021), 58.

» 3 Teresa Olearczyk, *Cisza w teorii i praktyce. Obraz interdyscyplinarny*, (Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, 2014).

» 4 <https://wiadomosci.wp.pl/cisza-tez-zabija-jest-bardziej-uczulliwa-dla-organizmu-czlowiek-aniz-halas-6309422910773377a?fbclid=IwAR36EGnqWbj3NP8L89uiemR6Z4hdmg5C-7Te6PBR9Q6pAfedW7IW0hK208M>, (16.06.2023).

Il. 2.

Izabela Kubik, kl. III, „Budda”, 50 x 50 cm, ćwiczenie w technikach mieszanych, temat: „Człowiek – duchowość i cielesność”

Il. 3.

Martyna Bachara, kl. IV, „Zaćmienie”, 100 x 60 cm, ćwiczenie: tkanina unikatowa, temat: „Makro-mikrokosmos”

Cisza, o której tu piszę, to przede wszystkim horyzont kontekstów osobistej autonomii, bycia ze sobą w pełnej relacji. *The sound of silence*⁵ – „brzmienie ciszy” indywidualnej obecności, brzmienie ‘dźwięku’ własnych myśli, amplitud świadomie rejestrowanych reakcji umysłu, ciała i ducha. Tonacje emocji, interwały wrażeń, klaster odczuć i autentycznych pragnień, oczekiwań i dążeń. Żeby móc ich doświadczyć, trzeba odciąć się od kompulsywnego codziennego rytmu. Chociaż na chwilę...

Nadmiar bodźców, chorobliwa, anormalna stymulacja sensoryczna dopadająca nas na każdym kroku, nieustająca konieczność funkcjonowania w różnego rodzaju ‘równoległych światach’ naraz stanowią przerażającą przestrzeń rozwoju i poszukiwania „swojego miejsca” przez dorastające pokolenie. Pokłosie wymuszonej – jeszcze niedawno – edukacji w trybie online, a potem naprzemiennej edukacji: i stacjonarnej, i online jednocześnie, spowodowało ogromne braki w umiejętności skupienia się na „tu i teraz”, w ustabilizowaniu wewnętrznej osobowej konstrukcji, w zwyczajnym zastanowieniu się: „kim jestem?”.

» 5 <https://www.groove.pl/simon-and-garfunkel/the-sound-of-silence/piosenka/232008>, (17.06.2023).

W internetowym słowniku Wikipedia.pl czytamy: „osobowość to wewnętrzny system regulacji pozwalający na adaptację i wewnętrzną integrację myśli, uczuć i zachowania w określonym środowisku w wymiarze czasowym (poczucie stabilności)”⁶. A my nadal – mimo że wróciliśmy do ‘normalnego świata’, szczególnie w systemie szkolnym, żyjemy w ciągłym rozedrganiu, w dychotomii osobistych spotkań i e-kontaktów. Na każdej płaszczyźnie czekają na nas jakieś zadania i czynności do wykonania, wiadomości do zapoznania się... ‘Myślo-płas’ każdej minuty, każdego dnia. Nieustanne i wciąż narastające bombardowanie informacjami, przypominające już multimedialny potop, prowadzi do stałego pogarszania naszego samopoczucia, chorób fizycznych i psychicznych (te ostatnie zbierają największe żniwo wśród młodzieży!). Ten chaos i hałas wprowadzają stan permanentnego napięcia, stresu, gotowości do działań. Trudno w takim chaosie i napięciu odnaleźć ciszę, zarówno tę zewnętrzną, jak i wewnętrzną.

Hałas tworzy się nie tylko poprzez natężenie głosu, ale również poprzez natłok słów, a czasami wręcz porzucenie tradycyjnego języka i zastąpienie go skrótami, nowomową, slangiem korporacyjnym czy innym żargonem. Nieraz hałas polega na zakłóceniu komunikacji poprzez stosowanie zubożonego słownictwa i nienaturalne w danym kontekście kulturowo-społecznym „skracanie dystansu w relacjach” przez użycie niedbałych form bezpośrednich, które paradoksalnie wymagają większych zdolności komunikacyjnych i językowych⁷.

SpoTKANIE w medytacji

Badania nad funkcjonowaniem ludzkiego mózgu przeprowadzane w trakcie medytacji dowodzą, że zajmowanie się twórczością artystyczną w szerokim pojęciu: muzyką, literaturą, sztukami pięknymi – w tym tkaniną artystyczną – wprowadza w stan bliski medytacji.

Nie bez powodu ludzie o szczególnie bystrym umyśle nazywa się oświeconymi. Termin ten można potraktować całkiem dosłownie, patrząc na opublikowane na łamach „Scientific Reports” wyniki badań przeprowadzonych za pomocą rezonansu magnetycznego (MRI) przez naukowców Binghamton University w stanie Nowy Jork. Okazuje się, że skany mózgu osób, które codziennie medytują, w specyficzny sposób jaśnieją w dwóch obszarach – jeden z nich pozwala bly-

» 6 <https://pl.wikipedia.org/wiki/Osobowo%C5%9B%C4%87>, (20.06.2023).

» 7 Olearczyk, *Między hałasem a ciszą*, 113.

skawicznie łączyć fakty i być stale czujnym, a drugi ułatwia oderwanie się od rzeczywistości w taki sposób, jak podczas snów na jawie⁸.

Sam proces zaangażowania umysłu i jednoczesnej pracy oburącz wspomaga lateralizację półkul mózgowych, ułatwia skupienie, koncentrację i uważność. Powoduje – zupełnie jak podczas medytacji – swobodny przepływ myśli, a poprzez to wytnięcie i możliwość ‘poukładania’ natłoku wrażeń, spowolnienie odbioru zewnętrznych bodźców i odizolowanie się od otoczenia.

[...] sztuka powoduje otwarcie przestrzeni pomiędzy emocjami i myślami. Dzięki temu możemy osiągnąć wyższy stan świadomości. Podczas kontemplacji doznajemy tych samych wrażeń, co podczas medytacji, takich jak szybsze bicie serca, uczucie ciepła na sercu, zmiany w mózgu, wzruszenie⁹.

Ciekawym eksperymentem w tym zakresie jest projekt realizowany od 2014 roku przez Manchester Art Gallery i Mindfulness Museum. Te dwie instytucje stworzyły program, w którym badają, w jaki sposób uważność może wpływać na postrzeganie dzieł sztuki, a tym samym także na nasze zdrowie psychiczne¹⁰. Według profesora Lesława Kulmatyckiego medytacja może być dobrym narzędziem do poznania samego siebie. Oznacza samoświadomość. „Zdarza mi się, że czasami jestem zarówno obserwatorem, jak i obserwowanym. Jestem świadomy tego niejako z zewnątrz, a zarazem akceptuję ten rodzaj »wglądu« od wewnątrz. Czasami brzmi to jak paradoks, ale to tylko kwestia doświadczenia” – podkreślał profesor Kulmatycki w jednym z udzielonych wywiadów¹¹.

» 8 <https://zdrowie.wprost.pl/psychologia/10480275/medytacja-przyspiesza-funkcjonowanie-mozgu-kiedy-widac-zmiany.html>, (21.06.2023).

» 9 <https://www.sutrājoga.pl/uwaznosc-sztuka-zycia/>, (21.06.2023).

» 10 op.cit.

» 11 <http://halasana.edu.pl/1878/>, (25.06.2023).

Il. 3.

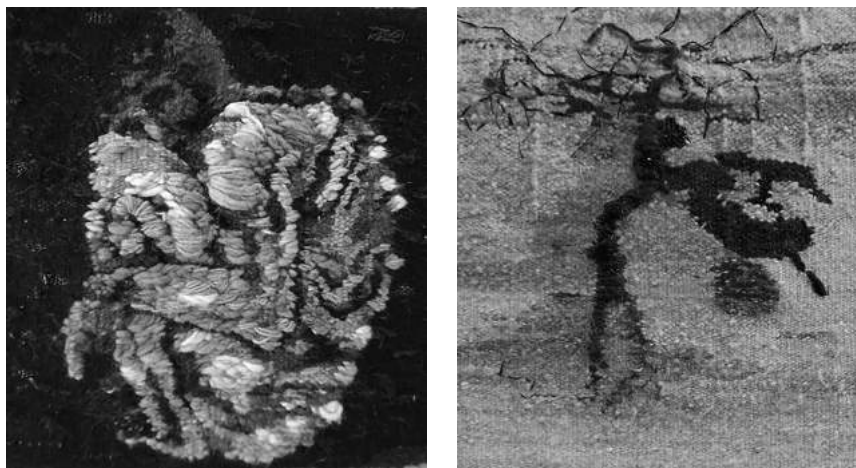
Paweł Pyrdek, kl. III, Gest, 50 x 50 cm, ćwiczenie w technikach mieszanych, temat: „Człowiek – duchowość i cielesność” ZSP Tarnówos¹²

„Tak więc, gdy w sztuce *tradycyjnej* pomiędzy treścią przekazu a mózgiem odbiorcy znajdują się narządy zmysłowe, w „nowej” sztuce rodem z SF narządy owe są pominięte, bo informacyjne treści wprowadza się bezpośrednio do nerwów”¹².

Na podstawie moich doświadczeń dydaktycznych z roku 2022/2023 – pierwszym po trzech latach w pełni przepracowanym z młodzieżą w trybie osobistego kontaktu – dostrzegłam pewną prawidłowość, zarówno jeśli chodzi o zajęcia z uczniami z Zespołu Szkół Plastycznych w Tarnowie, jak i zajęcia ze studentami z kierunku Wzornictwo Akademii Śląskiej w Katowicach. Prawidłowość ta polegała na tym, że zadawane w tym roku ćwiczenia programowe, od lat obejmujące te same zagadnienia – adekwatne do poziomu kształcenia i nabywanych umiejętności – po raz pierwszy zaczęły przybierać niezwykle osobistą i przejmującą w swojej głębokiej wymowie formę wypowiedzi. Nie były to jednostkowe przypadki. Studenci, jak i uczniowie w swoich koncepcjach i projektach, odpowiadając na ogólnie proponowane hasła, np.: „Natura”, „Pejzaż”, „Fauna i flora”, „Kontrast”, „Relief”, „Ślad”, „Interpretacja wybranego dzieła sztuki”, dochodzili zawsze do skojarzeń związanych z naturą ludzką, kondycją człowieka we współczesnym świecie, jego obecnością w synergii z przyrodą, współtwo-

» 12 Stanisław Lem, *Summa Technologiae*, (Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2000), 247.

rzeniem ekosystemu lub wyalienowaniem, osamotnieniem i poczuciem zagrożenia. W wielu pracach przewijał się też wątek potrzeby bliskości, fizycznego i emocjonalnego kontaktu.

Il. 4-5.

Emilia Szachajewa, Magdalena Chmura – kl. III ZSP Tarnów, ćwiczenie w technikach mieszanych, temat: „Człowiek – duchowość i cielesność”, 50 x 50 cm

Przykładem dążenia uczniów do skonstruowania, doprecyzowania podanego hasła w jak najbardziej indywidualny sposób, było wspólne poszukiwanie tematu przewodniego, realizowane w klasie III ZSP w Tarnowie. Spośród wielu propozycji podawanych przez każdego ucznia w dowolnej ilości wyłonił się jeden wspólny dla całej grupy temat: „Człowiek – duchowość i cielesność”. Ten wybór był dla nas wszystkich zaskoczeniem i jednocześnie oczywistym potwierdzeniem, jak bardzo zwykły ‘analogowy’ kontakt z drugim człowiekiem, przyrodą, sensualnym doznawaniem jest dla nas ważny. Tego, jak potrzeba doświadczania jest pierwotnym instynktem człowieka dotyczącym wrażliwości i odczuwanej empatii względem realnego, rzeczywistego świata.

Założenie i zagadnienia programowe ćwiczenia w technikach mieszanych są syntezą technik w klasie I i II ‘abecadło’ warsztatu tkackiego. Bazują na poznanych i przepracowanych przez każdego ucznia tradycyjnych technikach tkackich, takich jak: kilim, dywan wiązany, sumak, brosz, gobelin. Interpretacja indywidualnego projektu w materii ‘sztuki włókna’ polega na jak najciekawszym i trafnym doborze technik i materiałów w odpowiedzi na strukturę, fakturę, linię, plamę, kolorystykę i charakter kompozycji projektu, a nade wszystko na postawione ogólne zagadnienie. W ramach takiego otwartego hasła uczniowie poszukują intelektualnych

skojarzeń, wykorzystują nabytą wiedzę i osobiste zainteresowania, rozwijając tym samym swoje horyzonty w obszarach bliskich dla nich dyscyplin artystycznych, takich jak: grafika, malarstwo, rysunek, rzeźba, fotografia, służących do zbudowania formy i wizualnego efektu realizowanej pracy. Założeniem jest także poszerzenie wachlarza materiałów użytych do wykonania pracy. Oprócz tradycyjnych, naturalnych włókien (len, wełna, bawełna), wykorzystywane są materiały – na pozór – obce tkaninie. Są to foliowe worki, plastikowy sznurek, papier, nici wędliniarskie i inne surowce, wpisujące się w charakter działań recyklingowych, a dokładnie *up-cykling*, który bliski jest aktualnym działaniom w przestrzeni ‘sztuki włókna’. Klasa III jest pewnego rodzaju przejściem od klasycznego, tradycyjnego warsztatu tkackiego ku unikatowym, autorskim działaniom. Realizacja ćwiczenia ma również na celu poznanie szerszego spektrum możliwości i podejmowania coraz bardziej świadomych decyzji artystycznych.

Nie mniejszym zaskoczeniem był również wybór – zarówno przez uczniów, jak i studentów – dzieł malarskich do realizacji przetworzenia obrazu oraz manipulacji materiałem tekstylnym. I to ćwiczenie – oscylujące wokół fizycznych i duchowych potrzeb człowieka – uwidoczniło głęboką potrzebę wyartykułowania przez młodych ludzi spraw najważniejszych. Ćwiczenie to przeprowadzane było jednocześnie w Zespole Szkół Plastycznych w Tarnowie oraz Akademii Śląskiej w Katowicach, a zatem na różnych poziomach kształcenia.

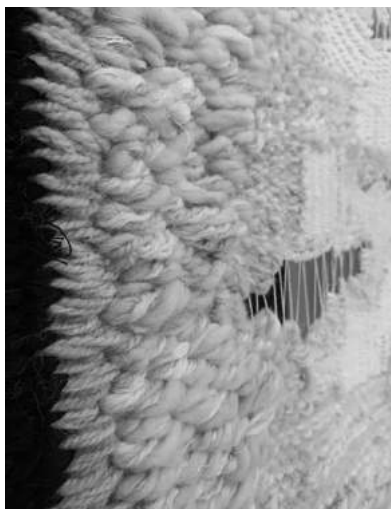
Założenia i zagadnienie programowe ćwiczenia „Interpretacja wybranego dzieła sztuki w materii sztuki włókna” polegają na wnikliwej analizie formalnej, ikonograficznej i ideowej wybranego przez ucznia/studenta dzieła sztuki (malarstwo, grafika, rysunek, płaskorzeźba) oraz jego reinterpretacji poprzez użycie świadomie dobranych materiałów, technik i środków artystycznego wyrazu, mieszczących się w obszarze szeroko pojętej ‘sztuki włókna’. Bogactwo technik, takich jak: aplikacja, haft, batik, malarstwo na tkaninie, filcowanie na sucho i mokro i wiele innych, a także umiejętna ich kombinacja, podparta wyobraźnią i kształconymi umiejętnościami wykonawczymi, dają zaskakujące efekty w postaci „ożywienia” dzieła sztuki oraz sensualnego, wręcz namacalnego (taktylnego) jego odbioru. W warstwie teoretycznej ćwiczenie polega na wykonywanej przez ucznia/studenta prezentacji na temat dzieła, artysty oraz stylu i konwencji artystycznej na tle epoki, w której żył i tworzył wybrany autor.

Il. 6.
Stanisław Tabisz, z cyklu *Biskupi podhalańscy* Zuzanna Wiktorowicz,
II Rok Wzornictwo AŚ Katowice

Il. 7.
Tadeusz Brzozowski, *Madonna z Dzieciątkiem* Konrad Przybysławski,
II Rok Wzornictwo AŚ Katowice

Tkanina jest przychylna dla człowieka [...] Trzeba umieć rozmawiać z nitkami¹³

Il. 8.
Julia Krupa, kl. IV ZSP Tarnów, *Filigran*, 100 x 70 cm, fragmenty

» 13 Fragment wypowiedzi artystki z filmu o Jolancie Owidzkiej, ze zbiorów własnych.

Wszechstronne możliwości tkwiące w obszarze tkaniny artystycznej są nieporównywalne z żadną inną dyscypliną sztuk pięknych. Począwszy od działań czysto malarskich, poprzez graficzne, strukturalne, fakturalne, spowinowacone z rzeźbą i trójwymiarową przestrzenią, ażurem, prześwitem oraz interaktywnym rezonowaniem z przestrzenią ekspozycyjną – właśnie ta aktywność twórcza oferuje najtrafniejsze i najbardziej intrygujące środki wyrazu dla najpełniejszej wypowiedzi artystycznej. Proces powstawania tkackiego obiektu, zarówno w warstwie intelektualnej, ideowej, poszukującej formuły i języka wizualnego, jak i jego realizacji, jest niezwykle podróżą w nieznanne rewiry wyobraźni i samopoznania. „Podróż kształcą” – ale kształcą wyłącznie wykształconych, jak obiegowo się dodaje. I słusznie. Do podróży trzeba być przygotowanym: znać jej kierunek i cel, posiadać bagaż na pogodę i niepogodę. Być jednocześnie otwartym na ‘niespodzianki’ i ‘atrakcje’, a jednocześnie nie tracić z oczu precyzyjnie zaplanowanej przygody. Należy również posiadać umiejętność ‘mówienia’, ‘wypowiadania się’ językiem komunikatywnym z odbiorcą. W tych wartościach upatruję właściwy sens dydaktyki z zakresu tkaniny artystycznej w sferze współczesnych praktyk edukacyjnych.

Tegoroczne ćwiczenia realizowane w klasie IV (przeddyplomowej) w ZSP w Tarnowie również pokazały niezwykle osobiste podejście uczniów do tematu „Makro-mikro”. Wszystkie realizacje oparte były o głębokie przemyślenia, związane z sensem ludzkiego istnienia i koegzystowania w ekosystemie przyrody.

Założenia i zagadnienie programowe ćwiczenia ‘tkanina unikatowa’ bazują na autorskiej interpretacji oraz przetworzeniu własnego projektu, będącego odpowiedzią na postawione zagadnienie. Ćwiczenie ma na celu przygotowanie ucznia do samodzielnego postrzegania problemu plastycznego, jak i poszukiwania najwłaściwszych środków formalnych oraz warsztatowych dla najlepszej reprezentacji idei projektu. Rozwija świadomość artystyczną oraz wrażliwość i wycucie środków wyrazu, użytych do realizacji ćwiczenia. Poznawczy charakter procesu twórczego, kształtującego poszukiwanie własnej, indywidualnej drogi i charakteru wypowiedzi, jest jednym z najważniejszych celów, przygotowujących ucznia do wykonania pracy dyplomowej w klasie programowo wyższej.

Triennale Łódzkie pozostaje więc pewnego rodzaju enklawą, filtrem chroniącym ludzi przed „media mentality”, szkodliwym oddziaływaniem mediów zagrażających ich środowisku duchowemu, niwelującym czy przytępiającym ich wrażliwość, jaką daje bezpośredni kontakt z obiektem sztuki, zwłaszcza tak sensualnym jak tkanina i jej pokrewne kompozycje. Mają one bowiem tę niepowtarzalną wartość oddziaływania nie tylko wzrokowego, ale również dotykowego, po-

zwalającego wyczuć pewną przestrzenność i zmysłową materialność, tak istotną wobec wkraczającej w życie coraz agresywniej rzeczywistości wirtualnej¹⁴.

Zanurzenie w procesie artystycznym – zjawisko *immersji* w kontekście współczesnej sztuki interaktywnej

[...] Immersja nabyła autonomiczną sferę deskrypcji w ramach sztuki. Zdaje się ona być skonstruowana do koegzystencji z istotą ludzką w ramach formowania odmiennej od fizycznej płaszczyzny odczuć, mieszczącej w sobie przykładowo: walory, przeżycia, wrażenia, reprezentacje; spełniające wymogi przewyższające w większości ich realne odpowiedniki. Postrzeganie sztuki jako „środowiska immersyjnego” ma związek z przekonaniem, iż zjawisko immersji interpretowane może być jako całościowa cecha sztuki, obecna od samego jej zarania. Dziejowa „ciągłość sztuki” wskazuje immersję lub cechę sztuki pokrewną w stosunku do immersji jako przesłankę przeżycia estetycznego. W kontekście interaktywnej sztuki elektronicznej to zagadnienie jawi się jako wyjątkowo mocno związane z tym rodzajem sztuki. Immersja ujęta jest przede wszystkim w kontekście „interaktywnej sztuki elektronicznej [...]”¹⁵

Wbrew powszechnym opiniom, deprecjonującym tkaninę wobec innych specjalności i specjalizacji w szkołach artystycznych na poziomie średnim, takich jak np. Projektowanie Graficzne, Aranżacja Przestrzeni, uważanych za kierunki z gatunku ‘sztuk pięknych’ i sprowadzających Tkaninę Artystyczną do miana co najwyżej (!) rzemiosła artystycznego, sądzę, że to właśnie ten kierunek ma największą przyszłość i największe szanse rozwoju jako specjalność w szkołach artystycznych we współczesnym cyfrowym świecie. Jest również – moim zdaniem – najbardziej interaktywną przestrzenią rozwoju dla artysty oraz młodego człowieka pretendującego do tego miana. Jako argument na rzecz mojej być może śmiałej tezy – choć popartej wieloletnim doświadczeniem pracy z młodzieżą na różnych szczeblach kształcenia – przywołam fakt coraz większego zainteresowania młodzieży pracą ręczną, fizycznym doświadczeniem, dotykaniem, odczuwaniem i kształtowaniem realnego trójwymiarowego bytu, wytwarzaniem własnoręcznym artefaktu, na który ma się całkowity wpływ i który poprzez proces wytwarzania go (we wzlotach i upadkach) daje ogromną satysfakcję z własnego trudu. *Immersyjność* – ‘zanurzanie’ w moment kreacji całym

» 14 Irena Huml, *Łódzkie Triennale a sztuka włókna*, Katalog wystawy 11. Międzynarodowego Triennale Tkaniny Artystycznej, Łódź, 2004.

» 15 <https://pl.wikipedia.org/wiki/Immersyjno%C5%9B%C4%87>, (28.06.2023).

sobą: emocjami, zmysłami, wysiłkiem intelektualnym i fizycznym, jest 'niepodrabialna'. Żaden falsyfikat z przestrzeni *Virtual Reality* ani erzarodem z fascynującej *Artificial Intelligence* nie zastąpi w pełni tak sensywnego oddziaływania.

„Jakie jest więc miejsce tkaniny we współczesnym świecie?”

Dzięki nowym materiałom i technologiom podlega ona licznym mechanizmom rozwoju, otwiera się na nie i anektuje jako własne środki wyrazu [...] warto czasem zwrócić się ku początkom i indywidualnie odświeżyć elementarne wartości tkaniny. Zawalczyć o każdą pojedynczą nitkę”¹⁶

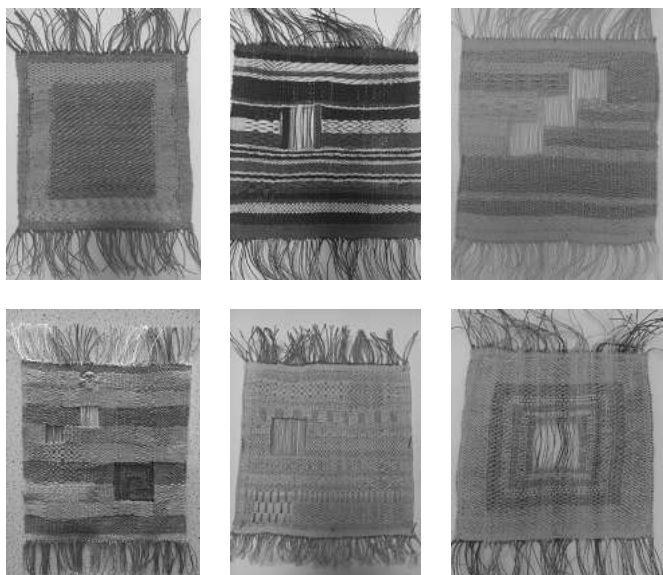
Il. 9-10.

Proces rozpoczęcia pracy nad wykonywaniem ćwiczenia w technikach splotowych na ramie tkackiej, kl. I w Zespole Szkół Plastycznych w Tarnowie

Założenie, zagadnienia i opis programowego ćwiczenia: tkanina w technikach splotowych z wykorzystaniem splotów: płóciennego, skośnego, rządkowego, panamy, atlasu, satyny, rypsów i ich wariantów. Ćwiczenie wykonywane na ramie tkackiej, w formacie ok. 25 x 25 cm, osnowa i wątek – len ręcznie barwiony lub malowany barwnikami naturalnymi i syntetycznymi. Tradycyjnie tkaniny splotowe wykonywane są na mechanicznych krosnach tkackich. Ćwiczenia uczniów klasy I wykonywane były

» 16 Włodzimierz Cygan, „Integracja sztuki i nauki w dobie sztucznej inteligencji,” *Powidoki* nr 4/2020, 182.

w sposób nietypowy – na ramie tkackiej. Taki proces ich powstawania wymusza ogromną precyzję i konieczność posiadania dużych umiejętności w odczytywaniu zapisu graficznego splotu, a także wycucia materiału i gęstości osnowy. Zdobycie tak zaawansowanego poziomu warsztatowego na początku edukacji antycypuje znakomity rozwój uczniów w klasach programowo wyższych. Wyposaża młodych twórców w solidną wiedzę i rzemiosło, a te dają możliwość rozwoju niepokromionej wyobraźni. „Walka o pojedynczą nitkę” ma sens.

Il. 11-16.

Realizacje ćwiczenia w technikach splotowych, uczniowie kl. I Zespołu Szkół Plastycznych w Tarnowie: Pola Pilarska, Bartosz Rokita, Zuzanna Kowalska, Paulina Ślęczkowska, Amelia Ćwik, Weronika Lipka.

**„Wyobraźnia bez wiedzy może stworzyć rzeczy piękne.
Wiedza bez wyobraźni najwyżej doskonale¹⁷”.**

Próbując odpowiedzieć sobie na cytowane powyżej pytanie profesora Włodzimierza Cygana, nie znajduję jasnej i klarownej odpowiedzi. Obszar Tkaniny Artystycznej – Sztuki Włókna – Sztuki Obiektu jest tak rozległą przestrzenią, otwartą na wszelkiego rodzaju eksperymenty i odwagę artystyczną, że wydaje się nie mieć końca. Już dawno zresztą zataryły się granice pomiędzy innymi gatunkami sztuk – nie tylko wizualnych – a tkaniną

» 17 <https://lubimyczytac.pl/cytat/640>, (1.07.2023).

artystyczną. A ona wciąż się rozwija, chłonąc skwapliwie wszelkie technologiczne nowinki. Pozostaje przy tym sobą, wraz ze swoim niezwykłym wachlarzem doznań, których próżno by szukać choćby w pokrewnych jej dyscyplinach. Nie potrzebuje przy tym żadnych dodatkowych ‘protez’ ani sztucznych, technicznych ‘podpórek’. Choć chętnie zmienia swe oblicze, bacznie przygląda się sobie, czy aby jest jej z tym „do twarzy”? Sama wie, co dla niej dobre, a co już jest przesadą i fałszem. W ciszy i skupieniu, w finezji materii i solidnym warsztacie, wciąż na nowo buduje swój bogaty język przekazu, zgodny z temperamentem, wrażliwością, wiedzą, talentem i umiejętnościami wykonawcy. Bo inaczej po prostu się nie da...

Spółczesność chore na konsumpcjonizm, pełne medialnego zgiełku, upojone reklamami o idealnym świecie. Łatwo sobie wyobrazić tego typu społeczność zamkniętą w domach, niemożliwym do unieślenia przez człowieka molochu informacyjnym, dźwiganym przez maszyny w bazach danych [...], ludzki mózg może nie nadążyć za oferowanymi usługami, w związku z czym będzie musiał być sztucznie rozbudowany¹⁸. ●

Abstrakt

Praca badawcza na podstawie własnych doświadczeń edukacyjnych i obserwacji, zrealizowanych z uczniami szkoły artystycznej na poziomie średnim oraz ze studentami. Tekst porusza problem zagubienia młodzieży w cyfrowym świecie i odnajdywania własnej tożsamości w obszarze tkaniny artystycznej.

Słowa kluczowe:

cyberprzestrzeń, cisza, spotkanie, medytacja, tkanina, edukacja

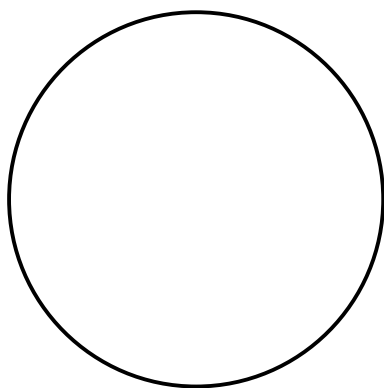
Bibliografia

1. Cygan, Włodzimierz. „Integracja sztuki i nauki w dobie sztucznej inteligencji”. *Powidoki* Nr 4/2020.
2. Huml, Irena, *Łódzkie Triennale a sztuka włókna*, Łódź: Katalog wystawy 11 Międzynarodowego Triennale Tkaniny Artystycznej, 2004.
3. Lem, Stanisław, *Summa Technologiae*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2000.
4. Olearczyk, Teresa, *Cisza w teorii i praktyce. Obraz interdyscyplinary*, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne – Oficyna Wydawnicza AFM, 2014.
5. Olearczyk, Teresa, *Między hałasem a ciszą*, Kraków: Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistulana”, 2021.

» 18 <https://www.urania.edu.pl/fantastyka/lem-futurolog-fantasta>, (1.07.2023).

Źródła internetowe:

1. <https://wiadomosci.wp.pl/cisza-tez-zabija-jest-bardziej-uczulliwa-dla-orga-nizmu-czlowieka-niz-halas-6309422910773377a?fbclid=IwAR36EGnqWbj-3NP8L89uiemR6Z4hdmg5C-7Te6PBR9Q6pAfedW7lWohK2o8M>, (16.06.2023).
2. <https://www.groove.pl/simon-and-garfunkel/the-sound-of-silence/piosenka/232008>, (17.06.2023).
3. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Osobowo%C5%9B%C4%87>, (20.06.2023).
4. <https://zdrowie.wprost.pl/psychologia/10480275/medytacja-przyspiesza-funkcjonowanie-mozgu-kiedy-widac-zmiany.html>, (21.06.2023).
5. <https://www.sutrajoga.pl/uwaznosc-sztuka-zycia/>, (21.06.2023).
6. <http://halasana.edu.pl/1878/>, (25.06.2023).
7. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Immersyjno%C5%9B%C4%87>, (28.06.2023).
8. https://poezja.org/wz/Cyprian_Kamil_Norwid/29097/Laur_dojrzaly, (16.06.2023).
9. <https://lubimyczytac.pl/cytat/640>, (dostęp, 1.07.2023).
10. <https://www.urania.edu.pl/fantastyka/lem-futurolog-fantasta>, (1.07.2023).

Zeszyty Artystyczne

#44 / 2023 / rok XXXII

Rada programowa „Zeszytów Artystycznych”

Izabella Gustowska
Marek Krajewski
Mária Orišková
Jörg Scheller
Miško Šuvaković

Redaktorka prowadząca Magdalena Kleszyńska

Redaktorka naczelna Justyna Ryzek

Zastępczyni redaktorki naczelnej Ewa Wójtowicz

Redaktorka tematyczna Izabela Kowalczyk

Sekretarzynie redakcji Magdalena Kleszyńska

Redaktor graficzny Bartosz Mamak

Korekta Joanna Fifielska, Filologos

Tłumaczenia

Marcin Turski
Józef Jaskulski

Korekta anglojęzyczna Michael Timberlake

Kontakt

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

ISSN 1232-6682

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu 2023

Wersją pierwotną czasopisma
jest wersja drukowana.

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Aleje Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań 9

tel. +48 61 855 25 21
e-mail: office@uap.edu.pl
www.uap.edu.pl

Druk

MJP Drukarnia Poterscy Sp. j.
ul. Romana Maya 30
61-371 Poznań

MEiN

UAP | POZNAŃ

Stworzenie anglojęzycznej wersji publikacji –
płatne ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki
na podstawie umowy nr RCN/SP/0363/2021/1
stanowiących pomoc przyznaną w ramach programu
„Rozwój czasopism naukowych”.

nakład 100 egz.

ISSN 1232-6682

